

13.06.2017

HSL -kunnat

LAUSUNTOPYYNTÖ HSL:N ROOLISTA OSANA LIIKKUMISPALVELUJA

HSL:n roolia liikkumispalveluiden markkinoilla on selvitetty kevään 2017 kuluessa strategiatyön tueksi. Linjauksille on sekä strateginen että operatiivinen tarve. Liikkumispalvelujen pitkän aikavälin muutokset käsitellään osana MAL 2019 -suunnittelua. HSL:n tulevassa strategiatyössä on tarve tehdä lähitulevaisuuden toimintalinjat HSL:n roolista liikkumispalveluissa. MaaS-kysymys on myös operatiivinen ja ajankohtainen. Uudet toimintamallit ovat jo tulleet markkinoille uusina yrityksinä tai vanhojen yritysten uusina liiketoimintamuotoina. HSL:n kanssa tehtävän yhteistyön kysyntä on jatkuvaa ja yhteistyöneuvotteluihin tarvitaan linjauksia.

MaaS-toiminnan oikeudellinen kehys

Mobility as a Service (MaaS) eli Liikkuminen Palveluna on käsite, jolla tarkoitetaan useimmin mobiilialustalla toimivia liikkumispalveluiden välitys- ja yhdistelypalveluja (kuten Liikennepalvelulaki). MaaS-toiminta voi kattaa luonteeltaan hyvin erilaisia palveluja eikä sille ole erityistä lainsäädäntöä. MaaS-palveluiden asiakkaan suojana ovat kuitenkin aina kuluttajansuojalaki ja tietosuojalainsäädäntö. MaaS-palvelujen tuottajien kanssa tehtävää yhteistyötä puolestaan ohjaavat sopimusoikeus ja hyvän hallinnon periaatteet. Liikkumispalveluja järjestäessään HSL:n tulee noudattaa hankintalaki, valtioneuvoston suosituksia ja kilpailuoikeudellisia säännöksiä sekä kuntalain rajoituksia.

HSL:n nykyiset tehtävät liikkumispalveluiden markkinoilla

Nykytilanteessa HSL toimii liikenteen markkinoilla kahdessa roolissa. Ensinnäkin HSL on alueensa joukkoliikenteen suunnittelija ja järjestäjä, joka hankkii tarvittavat kuljetuspalvelut sekä päättää hinnoittelusta, vastaa markkinoinnista ja informaatiosta sekä järjestää lippujen myynnin. Toiseksi HSL vastaa alueensa liikennejärjestelmäsuunnittelusta tehden yhteistyötä maankäytön ja asumisen strategisen suunnittelun kanssa. Palvelujen järjestäjänä HSL:n rooli rajautuu perussopimuksen mukaisesti joukkoliikennekokonaisuuteen. Liikennejärjestelmäsuunnittelussa HSL käsittelee kaikkia liikennemuotoja ja liikkumispalveluja. HSL:n joukkoliikenteen tiedot ovat MaaS- ja muiden palvelujen tuottajien käytettävissä avoimien rajapintojen kautta. Lisäksi HSL:n mobiilikertalippujen myyntirajapinta on jo sopimuksesta liikkumispalvelujen ja yhdistelypalvelujen tuottajien käytettävissä, kuten Liikennepalvelulaki velvoittaa 1.1.2018 alkaen.

13.06.2017

Liiketoimintavaihtoehdot

HSL:n roolin selvittämiseksi on tunnistettu ja jäsennelly erilaisia vaihtoehtoja kehittää HSL:n toimintaa. Vaihtoehtoissa on pohjana HSL:n nykyinen toiminta joukkoliikenneviranomaisena ja liikennejärjestelmän suunnittelijana. Toiminnan kehittämistavoiksi on tunnistettu: 1. lippuyhteistyö, 2. tieto- ja markkinointiyhteistyö ja 3. palvelujen tuottaminen. Kehittämisen kohteina olevat palvelut on jäsennelly: a. välitys- ja yhdistelypalvelut (MaaS), b. muut liikkumispalvelut ja c. joukkoliikennepalvelut. Näin määriteltyjä yhdeksää vaihtoehtoa on arvioitu suhteessa HSL:n strategiaan tavoitteisiin vaikutusten suuntia ja merkityseroja tunnistaen. Arvioinnin tarkoituksena on saada selville, miten HSL:n olisi järkevää hyödyntää eri vaihtoehtojen mahdollisuuksia ja karttaa uhkia strategiassaan.

Päätelmät liiketoimintavaihtoehtojen arvioinnista

Arvioinnin perusteella liiketoimintavaihtoehdot toteuttavat yleisesti HSL:n perustehtävää sujuvien ja luotettavien liikkumiskäytöjen kehittämisestä ja tarjoamisesta asiakkaiden tarpeisiin. MaaS-toimijoiden ja liikkumispalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön arvioidaan sisältävän sekä mahdollisuuksia että uhkia. Mahdollisuutena on lisätä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn määrää Helsingin seudulla, parantaa joukkoliikenteen tehokkuutta (tehokkaampi palvelujen toteutus) ja vahvistaa liikennejärjestelmän rahoitus pohjaa (uudet asiakastulot). Uhkana on vastaavasti se, että yhteistyön kautta nykyistä joukkoliikenteen, kävelyn tai pyöräilyn kysyntää siirtyy käyttämään erilaisia henkilöautolla toteutettavia liikkumispalveluja. Suurimmat vaikutukset ovat mahdollisia silloin, kun yhteistyö muuttaa HSL-alueen liikenteen kysyntää. Alueen ulkopuolelta tuleva liikennekysyntä on siihen verrattuna selvästi vähäisempää.

Arvioinnin johtopäätös on, että HSL:n pitää ohjata yhteistyötä toteuttamaan omia strategisia tavoitteita sopimuskumppaneiden valinnalla ja sopimusehdoilla. Parhaiten HSL voisi varmistaa tavoitteiden mukaiset liikkumispalvelut suunnittelemalla ja järjestämällä ne itse. Tällöin on kuitenkin kysymys HSL:n tehtävien laajenuksesta palvelumarkkinoille, mikä edellyttäisi muun muassa muutosta perussopimuksessa määriteltyihin HSL:n tehtäviin. EU:n palvelusopimusasetuksen (PSA) logiikan mukaisesti uusien liikkumispalvelujen järjestäminen voi tulla kysymykseen silloin, kun riittäviä palveluja ei synny markkinaehtoisesti.

Alustavat linjaukset

Selvityksen perusteella on muodostettu strategiатыn tueksi alustavat linjaukset HSL:n roolista osana liikkumispalveluja:

1. HSL laajentaa joukkoliikenteen lippuyhteistyötä viranomaisten ja kaupallisten toimijoiden kanssa.

Yhteistyön keskeiset kaupalliset ja tekniset vaatimukset ovat samanlaiset kaikille mahdollisille sopimuskumppaneille. HSL:n tulee laatia tällainen

13.06.2017

sopimus pohja ja kriteeristö sekä myöntää toimitusjohtajalle sopimusvaltuudet. Yhteistyön edellytyksenä on, että HSL omistaa kaikkien HSL:n palveluja käyttävien asiakkuudet ja saa anonymisoidun liikkumistiedon HSL-liikenteen käyttäjistä. Yhteistyöhön valitaan kumppanit, jotka toteuttavat HSL:n strategisia tavoitteita. Kumppanit voivat olla liikkumispalvelujen tuottajia tai esimerkiksi tapahtumajärjestäjiä. Yhteistyö ei ole perusteltua silloin, jos sen hallinnollinen resurssitarve on suuri suhteessa yhteistyön kautta saavutettaviin hyötyihin.

2. **Reittioppaaseen otetaan mukaan muita liikkumispalveluiden tuottajia.**
Avoimien rajapintojen kautta HSL:n liikenteen tiedot ovat kaikkien saatavilla Liikennepalvelulain mukaisesti yhteistyösopimuksista riippumatta. Laajempaan yhteistyöhön valitaan kumppanit samoin perustein kuin lippuyhteistyössä. Yhteistyö tarkoittaa esimerkiksi sitä, että Reittiopas tarjoaa käyttäjälleen yhteistyökumppanin palveluja vaihtoehtoksi.
3. **Joukkoliikennetarjontaa korvaavia liikkumispalveluja pilotoidaan.**
Joillakin alueilla tai aikoina muilla liikkumispalveluilla, jos palvelu täydentää tai sillä voidaan tehokkaasti korvata HSL:n järjestämää palvelua tai edistää kestävästä liikkumisesta (autotonta elämäntapaa) päivittäisessä liikkumisessa tai kaukoliikennematkoissa. HSL ei osallistu sellaisten liikkumispalveluiden järjestämiseen, jotka yksipuolisesti kilpailevat joukkoliikenteen kanssa tai lisäävät henkilöautosuoritetta keskustoissa.
4. **HSL toimii kaupunkiseudun liikkumisen alustana, jossa runkona on joukkoliikenne.**
Tähän julkiseen alustaan voivat kaupalliset toimijat kytkeytyä kaikille yhdenmukaisilla ehdoilla. Alustan osana HSL suunnittelee ja järjestää mobiiliin välitys- ja yhdistelypalvelun (MaaS-palvelun) alueellaan.

Jatkotoimet

Alustavista linjauksista (ja niiden taustalla olevasta työstä) pyydetään kommentteja omistajakunnilta osana TTS2018-2020 -lausuntopyyntöä. Lausunnot eivät sido kuntia, mutta ne otetaan huomioon linjausten muodostamiseen osana HSL:n strategian päivitystä syksyllä 2017.

HSL pyytää kuntien lausuntoa 31.8.2017 mennessä.

Lisätietoja antaa:
Osastonjohtaja Sini Puntanen, p 040 501 3362

Liite: HSL:n rooli osana liikennepalveluja, Tausta-aineisto lausuntopyyntöön